

Yapı, Anlam ve Kimlik üzerinden Ankara, Tunalı Hilmi Caddesi'ni Yeniden Anlamak

Çılga RESULOĞLU

*Dr. Öğr. Üyesi, Atılım Üniv., Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fak., İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü
cilga.resuloglu@atilim.edu.tr*

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, yapılar, meydanlar, parklar gibi kentsel bileşenlerin en önemlilerinden biri olan caddelerin/sokakların, kent düzenindeki rolünü, kullanıcı ve kentle olan ilişkisi bağlamında yeniden sorgulamaktır. Çalışma alanı olarak Ankara'nın Kızılay iş merkezine çok yakın olan, alt merkez olarak işleyen Kavaklıdere Semtinde bulunan ve en işlek caddelerinden biri olan Tunalı Hilmi Caddesi seçilmiştir. Cadde, yalnızca fiziksel değil aynı zamanda sosyal bir oluşum olarak ele alınmıştır. Kamusal bir alan olarak kentin cazibe merkezleri arasında yer alan Tunalı Hilmi Caddesi'nin yapısı, anlamı ve kimliğinin durumu anket, görüşmeler ve gözlem yapılarak incelenmiştir. Bir cadde, kendi özellikleri ve farklılıkları ile algılanıyorsa, akılda kalan caddenin kimliğini oluşturur. Bu sayede, kentsel bileşenlerden biri olan cadde, kimliği ile diğerlerinden ayrılarak şekillenir. Bu çerçevede, katılımcılar tarafından caddenin olumlu-yeterli ve olumsuz-yetersiz fiziksel özellikleri, ortamı/havasası ile ilgili olumlu-yeterli ve olumsuz-yetersiz yönleri değerlendirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda, Tunalı Hilmi Caddesi'nin kimliğinin olduğu, ancak daha okunaklı bir kent mekânı olması ve kentlinin hayat kalitesini arttırmaya katkıda bulunması için bazı özelliklerinin tekrar gözden geçirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kent mekânı, kentsel tasarım, cadde/sokak, kimlik, Tunalı Hilmi Caddesi

Re-understanding the Tunalı Hilmi Street In the Context of Structure, Meaning and Identity

ABSTRACT

The aim of this study is to re-question the role of streets, which is one of the most important urban components such as buildings, squares and parks, in the context of the relationship between the user and the city. One of the main busiest streets of Ankara, the Tunalı Hilmi Street is located in Kavaklıdere District, which functions as a sub-center, and it is very close to the Kızılay central business district of Ankara was chosen as the study area. The street is considered not only as a physical but also as a social formation. The structure, meaning and identity of the Tunalı Hilmi Street, which is one of the attraction centers of the city as a public place, was examined through surveys, interviews and observations. If the street is perceived by its own characteristics and differences, what is memorable about the street forms the identity of the street. In this way, the identity of the street is shaped by separating from the others. In this context, the participants are required to evaluate the positive-adequate and negative-inadequate physical characteristics of the street, the positive-adequate and negative-inadequate aspects of the environment/atmosphere. As a result of the analyzes, it is concluded that the Tunalı Hilmi Street has an identity, but some features need to be revised in order to be a more legible urban place and contribute to improve the quality of urban life.

Keywords: Urban place, urban design, street, identity, Tunalı Hilmi Street

GİRİŞ

Birçok çalışmanın kendi disiplini içerisinde elde ettiği bulgulara dayanarak, mekânın sadece fiziki bir gerçeklik değil, tarihsel, sosyal, kültürel ve politik bir bütünlüğü olan kavram olduğu sonucunu çıkarabiliriz. Örneğin, Lefebvre (1991), mekân kavramına çok katmanlı kuramsal bakış açıları sunar. Dolayısıyla yeni araştırma alanları gösterir. Mekânı anlamak üzerine bir üçleme oluşturur. Lefebvre (1991), mekânı "mimarlar, plançılar tarafından soyut olarak tasarlanan (mekân temsilleri)", "semboller ve anlamlar üzerinden yaşanan (temsil mekânları)" ve "gündelik yaşam içinde algılanan (mekânsal pratik)" kuramsal üçlemesi içinde bir toplumsal üretim olarak ele alır. Ayrıca, mekân kavramı, Braudel'in (1980) tartıştığı gibi hem "yapısal zaman" hem de "sosyal zaman" kavramları ile birlikte düşünülmelidir. Böylece, mekânı sadece fiziksel anlamı ile değil, üretim ilişkilerine paralel, hegemonyanın kurgulandığı tarihsel bir süreç-*longue durée*- ve yapı olarak da ele almak mümkün olacaktır.

Mumford (1970) kent mekânı ve konuştuğumuz dil arasındaki ilişkiden bahsetmiştir. Diğer bir deyişle, kent mekânını ve dili aynı önem düzeyinde görmüştür. Kentin, kültürün en önemli bileşenlerinden biri olduğunu göstermiştir. Her ne kadar kente simge gibi bakılabilse de, kent esasında araç değil, amacın ta kendisidir. Bu amacını da gerçekleştirmek için yapılar, caddeler/sokaklar, meydanlar, yeşil alanlar gibi kamusal mekânlara ihtiyaç duyar. Kent mekânı, kavramsal bir düşüncenin gerçekleşmesi demektir. Kent, yapılar, caddeler, meydanlar ve parkları ile elle tutulur hale gelir ve deneyimlerle gerçekliği artarak devam eder.

...bütünsel anlamıyla kent [c]oğrafi bir ağ, ekonomik bir organizasyon, kurumsal bir süreç, sosyal eylem tiyatrosu ve kolektif bütünlüğün estetik simgesidir. Bir yanda evcil ve ekonomik eylemlerin fiziksel çerçevesi, öte yanda insan kültürünün önemli eylemleri ve yüzeltmiş dürtüleri için dramatik bir konumdur. Kent sanat besler ve kendisi sanattır; kent tiyatroyu yaratır ve kendisi tiyatrodur. Kentte, tiyatro olarak kentte insanın amaçlı eylemleri zit ve uyumlu kişilikler, etkinlikler ve gruplar vasıtasıyla şekillenir, uygulanır ve önemli ürünler verir. (Mumford, 1970)

Kent mekânı, sosyal, kültürel, ekonomik ve politik ilişkilerin aracılığıyla somutlaşır. (Jones vd., 2004) Kent mekanları, birbiriyle etkileşim halinde olan bir güç alanıdır, bu sayede de dinamik kalır. Bu yüzden kent, Mumford (1970) tarafından bir tiyatro sahnesine benzetilmiştir. Arendt'in (2018) de belirttiği gibi kentin farklı katmanlardan oluşan hikâyesini, aktörler (kentli) arasındaki ilişkiler ağı ortaya koyar. Bu ağ ise kentin mekân kültürünün en temel mekânlarından biri olan caddelerde ise farklı kişiler ve gruplar arasındaki zıtlıklar ve iş birliklerinden oluşur. Bu bileşenleri yapısal ve anlamsal olarak ele almak mümkündür. Böylece, caddenin kimliği, yapısı ve anlamı ile ilgili çıkarımlar yapılabilir.

Kent, her zaman bir heyecan yeridir; bir tür sihir barındırır içinde. (Jacobs ve Appleyard:1987) Bu türden bir yaklaşım kentsel mekânları anlamak için temel bir anlayış oluşturmaktadır. "Sokağa çıkıyorum, evde oturmaktan sıkıldım". Çoğumuz bu cümleyi söylemişizdir. Sanki tanıdık bir şeyler bizi dışarıya çeker, esasında sadece dışardaki kalabalığa dâhil olmaktır yaptığımız. Tümünü bilmediğimiz bir yer olmasa da kentteki sürprizlerdir belki de bizi heyecanlandıran ve sıkıntımızı gideren. Kent mekânı oluştururken de caddenin ayrı önemi vardır. Kent, caddeleri ile bir bütündür ve kuşkusuz öğreticiliği vardır. Bu bütünü oluşturan her bileşenin de tek tek anlam yükü vardır. Dolayısı ile bileşenlerin bütünlüğü aynı anda bir anlam yükünün bütününe de yansır.

Lynch (1960), bir kentin fiziki formunu oluşturan iki önemli unsuru yollar ve düğümler olarak açıklamıştır. Yollar, gözlemcinin alışkanlıkla hareket ettiği caddeler/sokaklar, geçitler, geçiş hatları, kanallar veya demiryollarıdır. Genelde insanlar bir yolda ilerlerken kenti gözlemler. Zaten, kentin diğer önemli çevresel unsurları da yollar boyunca

konumlandırılmış ve düzenlenmiştir. Bu nedenle de sokak, yüz yüze etkileşime olan ihtiyacı olan bir yer.

Lynch (1981), kentsel mekânın görsel özelliklerini bilişsel (cognitive) ve bilişsel olmayan (non-cognitive) olarak tanımlamaktadır. Yapı, anlam ve kimlik okunaklı olmanın bileşenleridir. (Lynch, 1981) Anlam, gözlemciyle duygusal veya pratik ilişki anlamına gelir. Yapı, kentsel mekânın (caddenin) bileşenleri ile bu bileşenlerin benimsenmesi arasındaki ilişkileri tanımlar. Kimlik ise bir yerin tanınması anlamına gelir. Kentsel bir mekânın kimliği ise diğer kent mekânları ile şekillenir ve okunur duruma gelir.

Caddenin yapısını oraya ait tasarım elemanlarının kentli için yeterli ya da yetersiz olması durumuyla ilgilidir. Kentsel deneyim, birçok teorik ve analitik çalışmanın temelini oluşturmuştur. Çünkü insanların kazandığı deneyimler beş duyuları ve kültürel deneyimleriyle oluşur ve en önemli algı tipi de görseldir. Cadde gibi kentsel bir mekânın anlamı da deneyimlerin yarattığı hislerle ifade edilebilir. Kent mekânlarında çok-boyutlu yaklaşımda girdi sağlamak için kent bileşenlerine ihtiyaç duyulmaktadır (Montgomery,, 1998). Lefebvre'ye (1996) göre, biçim ve bir kentin tasarımı sadece görsel ve fiziksel değil, aynı zamanda vücudumuz ve tüm duyularımızla hissetmemizle var olur. Temel olarak, yapıyı çevreyi duyularımızla deneyimleriz. Bu deneyimler, kent mekânlarında çevre ve insan arasındaki etkileşimden kaynaklanır. Bu nedenle dokunma hissi, koku alma, işitme ve algı sürecinde tat, görsel duyu kadar önemlidir. (Altman ve Low, 1992) Deneyimlerimiz anlamı belirleme de büyük rol oynar. Böylece, o kent parçasının bize ne ifade ettiğini anlar ve kimliği ile ilgili bilgi sahibi oluruz.

YÖNTEM

Çalışma alanı, Ankara kent merkezinde en çok ziyaret edilen alışveriş caddelerinden biri olan Tunalı Hilmi Caddesi'dir (THC) ve kentin cazibe merkezleri arasında yer almaktadır. THC stratejik olarak Ankara'da fiziki anlamda en önemli konumlardan birine sahiptir. Ankara'nın en önemli bulvarı olan kentin omurgasını belirleyen Atatürk Bulvarı'nın güney batısında yer alan Kavaklıdere semtinde konumlanır. Kuğulu Park Kavşağı ile başlar ve Ahmetler Kavşağı ile sona erer. (Resuloğlu ve Altan, 2015) Ankara'nın en işlek caddelerinden biri olması ve değişik fonksiyonları barındırması anlamında araştırma alanı olarak seçilmiştir.

Mekânın fiziksel bileşenleri ile yapısını (mekân oluşum ilkelerini) anlamaya çalışırken, caddenin mekân kimliğini sağlamada anlamın da (psikolojik mekân duygusu) göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Akılda kalıcı ve anlamlı kent mekânları; caddeler, yaratmak için ilk olarak kentlilerin deneyimleri ve algıları anlaşılmalıdır. Bu bağlamda, Ankara'nın alt kent merkezi bölgesi olan Kavaklıdere Semti'ndeki Tunalı Hilmi Caddesi'nin yapısı, anlamı ve kimliğinin durumu incelenmiştir. Anket ve görüşmeler, kent mekânının en önemli bileşenlerinden bir olan caddenin/sokağın yapı, anlam ve kimlik açısından kente ve kentliyle olan ilişkisini anlamak için yapılmıştır. Bu çerçevede, kullanıcılar tarafından caddenin olumlu-yeterli/olumsuz-yetersiz fiziksel özellikleri, ortamı/havasası ile ilgili olumlu-yeterli/olumsuz-yetersiz yönleri ve de kimliği değerlendirilmiştir. Sonuçta, kimliği okunaklı olan caddelerin sahip olması gereken özellikler irdelenmiş ve kente etkisi tartışılmıştır. Böylece, caddenin temsil mekânları ve mekânsal pratikleri (Lefebvre, 1974) aktörler (Arendt, 2018) aracılığı ile anlaşılmaya çalışılmıştır.

Jacobs (1999) ve Gehl (1987) başarılı kentsel mekânların temelde cadde/sokak yaşamına ve oradaki faaliyetin çeşitliliğine dayandığını savunur. Çalışmada, ticari/alışveriş bölgesi içerisinde yer alan, ana cadde olarak tanımlanan, yüksek yaya yoğunluğuna sahip, alışveriş alanı olarak bilinen, çeşitli ekonomik faaliyetlere (ağırlıklı olarak ticari / alışveriş alanı / karma kullanım) sahip olan bir cadde seçilmiştir. THC, Ankara'nın kent merkezinin çeperinde ve bulunduğu bölge içinde bir cazibe alanı olarak işlemektedir. Ayrıca, cadde konut stoğunun yoğun olduğu bir bölgede yer almaktadır. Zaman sınırlaması ve konunun

seçilen bağlamda incelenmesi için, çalışma tek tip yere odaklanmaktadır: Kentin alt merkezi olan Kavaklıdere Semtinin ticari bir bölgesinin alışveriş caddesi olan THC.

Sonuçlar, üç kentsel tasarımcının THC'de yaptığı gözleme, sahadaki anketlere ve görüşmelere dayanmaktadır. Anket, 100 katılımcı ile olasılık örnekleme (probability sampling) stratejisi kullanılarak yapılmıştır. Tunalı Hilmi Caddesinde 100 katılımcı ile yüz yüze görüşülmüştür. Anket süresi 10-12 dakika ile sınırlandırılmıştır. Hareket halinde olan (mobil) kullanıcılar (alışveriş yapanlar ve ziyaretçiler) tercih edilmiştir. Hareketli (mobil) katılımcılar, sokak kullanıcılarından rastgele seçilmiş, katılmak için istekli olanlar ve caddeyi daha önce kullanmış olanlar tercih edilmiştir. Katılımcı kriterleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Caddeyi kullanım süresi en az 10 yıl olanlar,
- Caddeyi ziyaret sıklığı en az ayda bir kez olanlar,
- Bölgeye çok aşina olanlar,
- Ankete katılma isteği gösterenler.

Anket üç temel bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci kısmında caddenin yapısını anlamak için caddenin fiziksel özelliklerinden hangilerinin olumlu/yeterli ve olumsuz/yetersiz bulunduğu sorulmuştur. Üç kentsel tasarımcı tarafından belirlenen bu fiziksel özellikler, tasarım elemanları olarak; oturma elemanları, aydınlatmalar, bitkilendirme, çiçeklikler, çöp kutuları, büfeler, kaldırım genişliği, döşemeler, heykeller, su elemanları, işaret sistemleri, ara mekânlar olarak; otopark yerleri, bina girişleri, bina cepheleri, mağaza önleri, restoran/kafe/bar önleri ve lokasyon olarak da ulaşım kolaylığı, merkezi olması, araç trafiği yoğunluğu olarak sıralanmıştır. Olumlu/yeterli ve olumsuz/yetersiz bulunan özelliklerin hangi sebeple bu şekilde değerlendirildiği sorulmuştur. Çoğunluğun verdiği cevaplar gruplanmıştır ve uzmanların gözlemleri ile birlikte yorumlanmıştır. İkinci kısımda, ise deneyimlerimiz, mekânın anlamı belirlemede büyük rol oynadığı ve gözlemcinin kurduğu duygusal ilişkiyi anlamak için katılımcılara caddenin ortamı ile ilgili tanımlayıcı anahtar kelimeler verilmiştir. (Nasar, 1998) Bu anahtar kelimelerin hangilerinin olumlu/olumsuz bulduklarının belirtilmesi istenmiştir. Bu sıfatlar, davetkâr olması, özgün olması, doğal olması, canlı olması, ilgi çekici, rahat/konforlu, bakımlı olması ve güvenli olması şeklinde verilmiştir. İki bölümde de çoğunluğun verdiği cevaplar konu ile ilgili anlamlı bir bütünlük oluşturmuştur. Kimliğin nasıl oluştuğunu ve belleklerde yer ediş biçiminin anlayabilmek için mekânın fiziksel özellikleri ve mekânın ortamı/havasası ile ilgili deneyimlerimiz önem taşımaktadır.

DEĞERLENDİRME

Tablo 1. Katılımcıların THC'nin fiziksel özellikleri ile ilgili olumlu/olumsuz düşünceleri

		Olumlu/Yeterli	Kararsız	Olumsuz/Yetersiz	Toplam sayı
	Katılımcıların caddenin fiziksel özellikleri ile ilgili düşünceleri				
Tasarım elemanları	Su elemanı	92	0	8	100
	Bitkilendirme	83	0	17	100
	Oturma elemanları	55	0	45	100
	Aydınlatmalar	49	10	41	100
	Kaldırım genişliği	48	7	45	100
	Büfeler	47	8	45	100

	Döşeme	20	4	76	100
	Çöp kutuları	18	7	75	100
	İşaret sistemleri	13	4	83	100
	Çiçeklikler	10	12	78	100
	Heykeller	5	1	94	100
Lokasyon	Ulaşım kolaylığı	82	0	18	100
	Merkezi olması	76	0	24	100
	Araç trafiği	62	0	38	100
Ara mekânlar	Restoran/kafe/bar önleri	64	2	34	100
	Mağaza önleri	58	4	38	100
	Otopark yerleri	52	8	40	100
	Bina cepheleri	22	5	73	100
	Bina girişleri	15	9	76	100

Katılımcılar tarafından olumlu/yeterli olduğu düşünülen tasarım elemanları sırasıyla, su elemanı, bitkilendirme ve oturma elemanlarıdır. Ancak, burada unutulmaması gereken, Tunalı Hilmi Caddesi'nin başında bulunan Kuşulu Park ile bütünleşmiş kimliğidir. THC denilince içinde Kuşulu Park'ın da dâhil edildiği bir cadde kavramı anlaşılmaktadır. Anket sorularına verilen cevaplar bu algı ile verilmiştir. Dolayısı ile katılımcılar, su elemanını olumlu bulurken Kuşulu Park'taki kuşuların olduğu göletten söz etmektedir. Oturma elemanlarının yeterliliğinden bahsedilirken ise yine Kuşulu Park'ta yer alan oturma grupları ve banklar belirtilmiştir. Bitkilendirme ile ilgili olarak anket sırasında Kuşulu Park'ta grup halinde kullanılan ağaçların yeşil alan hissi yarattığı (*Populus alba-Akkavak*, *Aesculus hippocastaneum- Atkestanesi* ve *Platanus orientalis-Doğu çınarı*) belirtilmiştir. THC boyunca ağaçların (*Aesculus hippocastaneum-Atkestanesi*) yayalara özellikle yaz aylarında gölge sağladıkları ifade edilmiştir. Ayrıca, yapılan gözlem sonucunda, caddeyi tanımlayarak algısal süreklilik yarattığı için olumlu/yeterli bulunduğu düşünülmektedir. Bir park kentsel bir eleman olarak içinde bulundurduğu su elemanı ve doğal unsurlarla caddenin karakterine olumlu etki etmektedir. Kentsel elemanların çeşitliliği caddenin kimliğini etkileyerek cazibe ve ilgi seviyesini arttırmaktadır.

Katılımcıların, yarıya yakın bir bölümün belirttiği üzere aydınlatmalar, kaldırım genişliği ve büfelerin THC için olumlu/yeterli olduğu düşünülmüştür. Aydınlatmalar, güvenliği, canlılığı ve yürünebilirliğini sağlayan ve yaya odaklı tasarım elemanlarıdır. THC'de yapılan gözlem sonucunda yaya odaklı oldukları gözlemlenmemiş olsa da vitrinlerin aydınlatması ile birleşince, aydınlatma elemanlarının olumlu/yeterli olduğu görüşünün çıktığı düşünülmektedir. Kaldırımın genişliği ve yolun devamlılığı, yürünebilirlik (walkability) için gerekli bir faktördür. Yapılan gözlem sonucunda, kaldırım genişliği özellikle belirli gün ve saatlerde yaya yoğunluğu için yetersiz bulursa da kullanıcıların yarısına yakın bir kısmının olumlu/yeterli bulması, kalabalığın getirdiği canlılık hissi ve cadde boyunca sunulan faaliyetler, ticaretin çeşitliliği ile açıklanabilir. THC'nin başında, yani Kuşulu Park ile bulunduğu ve kaldırım genişliğinin arttığı alanda iki adet, caddenin ortalarında bir adet ve caddenin sonuna doğru da bir adet büfe bulunmaktadır. Dört adet büfenin THC uzunluğunda bir cadde için yeterli olduğu düşünülmektedir.

Diğer taraftan, heykeller, işaret sistemleri, çiçeklikler, döşemeler, çöp kutuları olumsuz/yetersiz bulunan tasarım elemanları arasındadır. THC boyunca sadece Kuşulu Park'ın girişinde ve çıkışında iki heykel bulunmaktadır. Katılımcıların da belirttiği gibi işaret sistemleri yok denecek kadar azdır, neyin nerede olduğu ancak deneyimle öğrenilmektedir. Caddede her ne kadar çiçeklikler bulursa da içlerinde çiçek olmaması ve tasarımının caddeye entegre olmaması katılımcılar tarafından negatif algılanmasına sebep

olmuştur. Döşemelerdeki malzeme farklılıkları ve kırıklıklar yüzünden sıkıntılar yaşandığı, döşemelerin daha dayanıklı seçilmesi ve mevsim şartlarına uygun olarak tasarlanması gerektiği belirtilmiştir. Çöp kutularının ise yapılan gözlem sonucunda sadece caddenin başında Kuğulu Park'ın orada olduğu görülmüştür. Cadde boyunca çöp kutusu yerine aydınlatma elemanlarının direklerine asılan torbalar yerleştirilmiştir. Katılımcılar hem kullanımın rahat olmadığını hem de estetik gözükmediğini belirtmiştir.

THC'nin katılımcılar tarafından lokasyonunun yeterli/olumlu bulunması, ulaşım kolaylığı, merkezi olması ve araç trafiğinin yoğun olması şeklinde özetlenebilir. Buradan da anlaşılacağı gibi birden fazla etken THC'nin lokasyonunun olumlu bulunmasını sağlamıştır. Ankara'nın kent planlama tarihine bakarsak THC'nin konut alanı olarak planlandığını görürüz. Ancak, Kızılay'a yani merkeze yakın olması, çevrede Atatürk Bulvarı boyunca yer alan elçilikler, artan nüfusla birlikte ticari bir kimliğe büründüğünü fark edebiliriz. Dolayısı ile merkeze yakın olması ve ulaşım kolaylığı uğrak bir kamusal alan haline dönüşmesine sebep olmuştur. Bu durum da caddenin ticari kimliği ile desteklenmiştir. Ayrıca, anket sonuçlarına göre, araç trafiği de caddenin yeterli/olumlu yönlerinden biri olarak saptanmıştır. Araç trafiğinin yoğun olması her ne kadar ses ve çevre kirliliği yaratsa da ve de güvenlik açısından zaman zaman tehdit oluştursa da katılımcılar, bu durumun caddenin günün her saatinde canlı olmasına sebep olduğunu düşünerek olumlu bulmuşlardır.

THC'nin fiziksel özelliklerinden birini oluşturan ara mekânlardan olan restoran/kafe/bar önleri ve mağaza önlerinin katılımcıların çoğunluğu tarafından yeterli/olumlu bulunduğu saptanmıştır. Restoran/kafe/bar önlerinin yeterli/olumlu olduğunu belirten çoğunluktaki katılımcılar cadde ile ilişki halinde olduklarını belirtmişlerdir. Giriş katları dışında birinci katta bile olanların caddeye açılan cepheleri bulunmaktadır. Katılımcılar, mağaza önlerinde rahatça durup vitrini inceleyecek yer olduğunu söylemişlerdir. Otopark yerlerinin de katılımcıların yarısı tarafından yeterli/olumlu olduğu belirtilmiştir. THC'nde yol üzerindeki sıkışık araç park yerlerine ek olarak son on yılda caddeyi kesen sokaklarda irili ufaklı otopark yerleri açılmıştır. Bu sebeple araba ile gelenler eskisi kadar sıkıntı çekmediklerini belirtmiştir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu tarafından bina cepheleri ve girişleri yetersiz/olumsuz olarak değerlendirilmiştir. Bina girişlerinin anlaşılır olmaması, farklı kodlarda bulunması ve binaların cephelerinin tabelalardan görünmeyecek halde olduğu belirtilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların THC'nin ortamı/havası ile ilgili olumlu/olumsuz düşünceleri

	Olumlu/Yeterli	Kararsız	Olumsuz/Yetersiz	Toplam sayı
Katılımcıların caddenin ortamı/havası ile ilgili düşünceleri				
Güvenli olması	81	0	19	100
Canlı olması	77	0	23	100
Rahat/konforlu olması	74	3	23	100
Doğal olması	71	0	29	100
Özgün olması	64	2	34	100
İlgi çekici olması	61	1	38	100
Davetkâr olması	22	3	75	100
Bakımlı olması	20	0	80	100

Güvenlik, kentsel alanın kullanılabilirliğine katkıda bulunan önemli bir faktördür. Sokak güvenliğinin iki yönü vardır: gerçek güvenlik ve algılanan güvenlik. Gerçek güvenlik, fiziksel özelliklerle elde edilebilecek güvenlik anlamına gelir. Kentte suç faaliyetlerinin algılanması veya trafik tehlikelerinden dolayı olumsuz duygularından oluşması algılanan güvenlik olarak sayılır. İnsanlarda endişe yaratan aşırı trafik gürültüsünü kontrol etmek de algısal güvenlikle ilgilidir. (Appleyard, 1991) Ayrıca, binaların arasında karanlık ve korkutucu saklanma alanlarını en aza indirecek şekilde uygun bir düzenleme yapılması, algılanan güvenliği artıran faktörlerden biri olarak kabul edilebilir. Katılımcıların, THC'ni güvenli bulma sebepleri de caddede korkutucu ve binaların arasında karanlık alanların olmaması, diğer bir deyişle daha çok algılanan güvenlik hissi ile ilgili olduğu söylenebilir. Ayrıca, anket sonucu çıkan caddenin ortamını katılımcıların canlı bulmaları da güvenlik hissi ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Jacobs'un (1999) da belirttiği gibi yaya kendini ne kadar güvenli hissederse caddeyi o kadar çok kullanır.

Yaya rahatı/konforu çok çeşitli gereksinimler karşılmasına bağlıdır. Sürekli kaldırım, döşemelerin durumu, ideal hava şartları ve uygun tasarım gibi. Anketin ilk bölümünde çoğunluk tarafından yeterli/olumlu bulunan bitkilendirme, oturma elemanları, su elemanları, otopark alanları ve de katılımcıların neredeyse yarısının yeterli/olumlu bulunduğu, aydınlatmalar, kaldırım genişliği ve büfeler, yayaların THC'ni genel anlamda ortamını olumlu bulmalarına sebep olmuştur. Katılımcıların çoğunun caddeyi doğal ve özgün bulmasında Kuğulu Park'ın büyük etkisi olduğu yapılan gözlemler ve görüşmeler sonucunda anlaşılmıştır. Ayrıca, farklı yaşlardaki grupların bulunması ve insanları gözlemlemeye fırsat sunması THC'nin özgün karakterini arttırmaktadır. Kuğulu Park'ın olması Ankara'daki diğer caddelerle karşılaştırdığımızda özgün bir karaktere sahip olduğu için katılımcılar tarafından ilgi çekici bulunduğu belirtilmiştir.

Katılımcıların THC'nin yeterli/olumlu düzeyde davetkâr bulmamasının sebebini caddeyi sadece bilenlerin ya da işi oraya düşenlerin kullanmasından kaynaklandığını, etrafıyla yeteri kadar bağlantı kurmadığını ve de yeteri kadar sokak aktivitesi barındırmadığından olduğunu belirtmişlerdir. THC'nin, kuzeyinde Esat güneyinde İran Caddesi ve batısında Atatürk Bulvarı bulursa da özellikle Bulvar'la olan bağlantısının iki noktadan olması birinin Kuğulu Park ikincisinin Akün Sahnesi'nin yanından dar ve çok merdivenli bir yoldan olması çevreyle ilişkisini daha sınırlı bir hale getirmektedir.

Katılımcılar tarafından THC'nin bakımlı bulunmamasının sebebi ise anketin ilk bölümünde de yetersiz/olumsuz bulunan döşemelerin çoğu zaman kırık olması ve çöp kutularının neredeyse yok denecek kadar az olması, çiçekliklerin bile çöp kutusu olarak kullanılmasından kaynaklanmaktadır.

Kentsel tasarım bağlamında, hangi boyutta ve biçimde olursa olsun, insanların iyi yerler olarak algıladıkları mekân önemlidir. Kentsel tasarıma göre, ilk faktör insanları mutlu eden, kaliteli ve kendilerini ait hissettiği bir insan ölçeği oluşturmaktır. Kentlerin olumlu yönde evrilebilmesi kaliteli kent mekanlarının yaratılması ile ilgilidir. (Orhan, 2017) İkincisi ise kendine özgü kimliği olan mekânlar tasarlayabilmektir. Bu durumdaki mekânlar, insanları çeker ve ziyaretleri tekrarlarlar. Anket sonuçlarına göre, THC'nin, fiziki kalitesinin ve yönetsel yetersizliklerinin olmasına rağmen, bu tür bir çevre örneği olduğu söylenebilir.

SONUÇ

Ankara'nın kent planlama tarihinde, THC esasında bir yerleşim bölgesi olarak tasarlanmış olmasına rağmen, hızlı nüfus artışı ve kent merkezinin eğitim, ticari ve resmi gereklilikleri destekleme konusundaki yetersizliğinin, konut birimlerinin çoğunluğunu çeşitli iş yerlerine dönüştürerek ticari fonksiyonların ağırlıklı olduğu bir kimliğe ulaşmıştır. Planlanmamış bir ticari alan olmasına rağmen gereksinimler doğrultusunda evrilmiştir. Kent, canlı bir organizma olarak kendi ihtiyacını benimseyerek o doğrultuda gelişmektedir. Bu anlamda üreten ve üretilen bir gerçekliğe dönüşmüştür. (Harvey, 1973) Böylece, ilişkisellik bağlamında irdelenebilmiştir.

Caddede zaman geçirmek, kenti tecrübe etmenin en keyifli yoludur. Bir kentsel alan olarak THC'nin kullanılabilirliği aslında o mekânın ne kadar güvenli, canlı rahat, özgün ve ilgi çekici olduğunu gösterir. Yapılan anketlerden de yola çıkarak caddenin fiziksel özellikleri ve anlamının, yer duygusunu, diğer bir deyişle, kimliği etkilemede önemli rol oynadığı sonucuna varmak mümkündür. Fiziksel özellikleri (tasarım elemanları) ve ortamı (anlamı) sayesinde cadde daha okunaklı hale gelir; kullanıcılar tarafından rahat bir biçimde tanımlanabilir ve kullanılabilir. Kullanıcıların deneyimlerinde yer eder ve kent formuna ve işlevine net bir katkı sağlamış olur.

Başarılı kentsel tasarım ve uygun kentsel tasarım elemanlarının kombinasyonu kentlileri kentsel alanda dolaşmaya ve zaman geçirmeye teşvik eder. Yapılan ankette göstermektedir ki fiziksel özellikler ve ortam cadde için özel bir kimlik tanımlamakta ve kullanıcılarda yer ve aidiyet duygusu yaratmaktadır. Nitelikli kentsel tasarım, caddenin kullanılabilirliğinde, önemli rol oynar, ancak yaşanabilir bir alan oluşturmak için yeterli değildir. Yaşanabilirliği artırmak için, meselenin fiziksel, anlamsal, sosyo-ekonomik, kültürel ve çevresel konular gibi çeşitli boyutlarla ele alınması gerekir. (Rapoport, 1977)

İyi tasarlanmış bir cadde, çocuklar, yetişkinler, yaşlılar ve engelliler dâhil tüm yayalara ideal bir güvenlik ve rahatlık düzeyi sağlar. Ancak, THC bütün olumlu özelliklerine rağmen anket sonucunda da yetersiz/olumsuz bulunan bazı tasarım elemanları gibi özellikleri yüzünden henüz tam anlamıyla bu niteliği sağlayamamaktadır. Bir caddenin fiziksel ve anlam bakımından yeterliliği, caddenin fonksiyonu ile birlikte kimliğini oluşturur.

Kimlik ise bir yerin tanınması anlamına gelir. Bir kentsel mekânın kimliği, diğerlerinden ayrılmasıyla şekillenir. Dolayısı ile yapılan anketler yapı ve anlam ilişkisi ve sonucu olarak THC'nin kimliği olup olmadığını anlamak üzere kurgulanmıştır. Sonuçta, ortak deneyimlerin paylaşıldığı ve kentin kamusal alanlarının en önemlilerinden biri olan caddelerin kimliği, THC özelinde de tasarım elemanlarının artırılması, bakımlı olması ve sunduğu faaliyetlerin çeşitliliği ile bağlantı noktalarını vurgulayarak daha davetkâr olmasının caddenin kalitesine katkıda bulunup hem kendinin hem de kentin okunaklı olmasını kolaylaştıracağı sonucuna varılmıştır. Kentin kendisi gibi, caddenin de çeşitli fiziksel ortamları, kullanıcılara birden fazla deneyim sunar. THC tekil bir kimlik ile şekillenmekten çok farklı deneyimlerin oluşturduğu bir çeşitlilikle biçimlenmiştir.

KAYNAKÇA

- Altman, I and Low, S. (1992). *Place attachment*. New York: Plenum Press.
- Appleyard, D. (1981). *Livable Streets*. Berkeley: University of California Press.
- Arendt, H. (2018). *Zihnin Yaşamı*. Ilgar, İ. (çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Braudel, F. (1980). *On History*. Chicago: University of Chicago Press.
- Gehl, J. (1987). *Life Between Buildings*. New York: Van Nostrand Reinhold Company.
- Harvey, D. (1973) *Social Justice and the City*. Greece: University of Georgia Press.
- Jacobs, A. ve Appleyard, D. (1987) "Toward an Urban Design Manifesto" *Journal of the American Planning Association*. 53:(1);112-120.
- Jacobs, A. (1999). *Great streets*. Mass: MIT Press.
- Jones, M., Jones, R. and Woods, M. (2004). *An Introduction to Political Geography: Space, Place and Politics*. London-New York: Routledge.
- Lefebvre, H. (1991) *The Production of Space*. Nicholson-Smith, D. (çev.). Oxford & Cambridge: Blackwell Publications.
- . (1996). *The Right to the City*. England: Routledge.
- . (2014). *Critique of Everyday Life*. Verso, New York.
- Lynch, K. (1960). *The image of the city*. Mass: MIT Press.
- . (1981). *Good city form*. Mass: MIT Press.
- Montgomery, J. (1998). Making a city: Urbanity, vitality and urban design. *Journal of Urban Design* 3(1): 93-116.
- Mumford, L. (1970). *The Culture of Cities*. Toronto: Harvest Books.

- Nasar, J. (1998). *The Evaluative Image of the City*. London, New Delhi: Sage Publications.
- Orhan, M. (2017) Different approach to forming sustainable cities: Cittaslow. *Journal of environmental protection and ecology* 18(3):1017-1026.
- Rapoport, A. (1977). *Human aspects of urban form: Towards man-environment approach to urban form and design*. Oxford: Pergamon Press.
- Resuloğlu, Ç. & Ergut Altan, E. (2015). "Kavaklıdere-Ankara: The Formation of a Residential District during the 1950s". *Open House International*. 40(1): 33-42.